

Blz. 2	De vereniging
Blz. 2	Schenkeningen aan onze vereniging
Blz. 3	Werkgroep Kruisen en kapellen in 2009
Blz. 3	Kerstwandeling naar het Beesels Broek
Blz. 6	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS 2010
Blz. 6	Wandelingen Swalmdalgidsen 2010
Blz. 7	Themarondleidingen 2010 werkgroep Dorpsgidsen Beesel
Blz. 7	Jaarprogramma IVN De Steilrand 2010
Blz. 7	Uit en thuis
Blz. 7	Oproep aan leden van de MHVS
Blz. 8	De Natuurkalender
Blz. 9	Kroniek van Swalmen, oktober, november en december 2009
Blz. 11	Belfelds Maritiem erfgoed te zien in Rotterdam
Blz. 12	De bruiloftsdag
Blz. 13	Uit de oude doos
Blz. 14	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (16)
Blz. 15	Lezing over 1000 jaar glasschilderkunst
Blz. 18	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 18	Dicht bij huis
Blz. 19	Aan de vertrekkende Limburgers
Blz. 20	Dierbaar oord
Blz. 23	Processies in Reuver
Blz. 25	Krokese
Blz. 26	Oorlogsdagboek Christina Maria op het Roodt (1)

Foto's aangeleverd door:

Archief MHVS	blz. 13, 19, 21, 22
Gerard van Niel	blz. 11
P. Janssen	blz. 24
Sandra Vergeldt-Cox	blz. 2
Coen Mesterom	blz. 17
Riky Simons-Julicher	blz. 15, 17
Archief Jan Ickenroth	blz. 23, 24
Thei Derks	blz. 25
Archief fam. Verstappen	blz. 12
Hans Simons	blz. 3-5, 8-11, 16-18, 20-22, 25

DE VERENIGING

Milieu- en Heemkundeverening Swalmen Jaarvergadering 2010

De leden van de MHVS hebben 26 februari j.l. de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehad. In de inhoudelijke terugblik over het afgelopen jaar stond de tentoonstelling met de Smaberskaarten en bijbehorende foto's centraal. Verder is er de afgelopen jaren grote continuïteit geweest met telkens weer succesvolle activiteiten. De samenwerking met de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal in de gezamenlijke periodiek wordt door de leden als een succesvolle zaak beoordeeld, waarbij voortzetting zonder meer aan de orde is.

In financiële zin is het jaar ook goed verlopen. Door de huisvesting in de woning bij de Moutfabriek zijn de huisvestingskosten voor huur en energie sterk verminderd. De uitgave van twee boeken in 2008 werkte ook nog financieel door in 2009. Het jaar is afgesloten met een batig saldo.

Voor het nieuwe jaar is weer een uitgebreid programma van activiteiten gepresenteerd. Veel activiteiten worden gezamenlijk door beide verenigingen georganiseerd.

Bij de bestuursverkiezingen was Gerard Jonkman, secretaris, aftredend en herkiesbaar. Ook Johanna Cox - Geraedts, bestuurslid, was

aftredend en herkiesbaar. Met algemene stemmen werden beiden herkozen.

Deze verslaglegging is summier; uitgebreide stukken zijn opvraagbaar bij de secretaris, Gerard Jonkman, via g.jonkman@hetnet.nl of via 0475 - 503535. Ook kunt u terecht op onze website: www.mhvs.nl.

Gerard Jonkman
Secretaris Milieu- en Heemkundevereniging
Swalmen

SCHENKINGEN AAN ONZE VERENIGING

- Muziekboekje
- Cursus geneeskundige troepen
- Muziekleer - schrift
- Behandeling der wasch - J.W. Suyer-Landré
Alles afkomstig uit de nalatenschap van Jo van Frieu geschonken door mevr. L. Kuypers
- Aantekenschrift over de kweek van bomen - door J. Kuypers - idem mevr. L. Kuypers
- Bronzen herdenkingskruis pastoor Huisman - dhr. J. Alers
- DVD met opnamen van afbraak van de pastorie en de kerk op de Heide en de plaatsing van de noodklaslokalen - mevr. Dorssers - Heber
- Collectie oude ansichtkaarten van Swalmen - dhr. M. van Heijster
- Collectie bidprentjes - dhr. W. Perriëns
- Collectie oude kadasterkaarten en een aantal luchtfoto's van Swalmen - dhr. J. Alers
- Manuel du marié - Alexandre Martin, uitgegeven in 1828 te Parijs - afkomstig van Jeanne Marie Strens, geschonken door mevr. P. Peat
- Als de klokken zwijgen resteert de herinnering, de H. Geestparochie in Roermond - dhr. Fr. van Avesaath
- Ik was kind in de oorlog en..... Uitgave: Koninginnevereniging Makkum 2005
- Het rechte spoor - Verenigingsblad St. Raphaël 1941 - Artikel over Hillenraad - dhr. G. Mesterom

WERK GROEP KRUISEN EN KAPELLEN IN 2009

De werkgroep is onderdeel van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal. Al vele jaren onderhoudt, restaureert en repareert deze groep de kapellen en kruisen in Beesel en Reuver. In totaal 16.

De groep, bestaat al vele jaren uit 5 personen, die met kwast, verf, troffel, cement en schuurpapier de kruisen en kapellen op orde houdt. Het standpunt van de groep is dat, als men ieder jaar weer alle voorkomende mankementen bijwerkt, het totaal aan werk wel meevalt. Het is nu eenmaal zo dat ze jaar in jaar uit altijd van weer en wind te lijden hebben.

Eens per jaar, meestal in het voorjaar, is er een inspectie van alle kruisen en kapellen, samen met twee ambtenaren van de gemeente. Na de inspectie wordt hiervan een rapport opgemaakt,

waarna de vrijwilligers weer aan de slag kunnen om de diverse gebreken te herstellen.

In 2009 werden aan 12 van de in totaal 16 kruisen en kapellen gebreken geconstateerd. Hier is een grote reparatie bij, namelijk het vervangen van het houtwerk en de dakbedekking van het kruis aan de Hoogstraat in Beesel. Begin 2010 zal dit vernieuwd worden. Het hele jaar door worden regelmatig de diverse kapellen voorzien van een voorraad pitjes voor de bezoekers en worden de diverse offerblokken geleegd. De offergelden worden uitsluitend gebruikt voor de aanschaf van materialen voor reparaties. In 2009 zijn er geen inbraken gepleegd, dit in tegenstelling tot 2008 toen de werkgroep de schades van 4 inbraken moest herstellen.

KERSTWANDELING

Tweede Kerstdag staat traditiegetrouw de kerstwandeling op het programma. Vorig jaar had Gerard Jonkman me al gevraagd mee te gidsen. De wandeling zou naar het Beesels Broek gaan en zelfs een echt hoogtepunt kennen volgens de aankondiging in 't Zjwaemke. Daags tevoren had ik met Gerard de wandelroute voorgefietst over de bevroren sneeuwlaag. Aan de start bij Sjtienne Nelke groeide de groep gestaag. Tegen twee uur stonden we er met een groep van een dikke 80 personen. We wandelden richting fietsbrug. Op de fietsbrug werd de groep gesplitst; een deel ging met Gerard en Henri mee. De rest ging met Wiel en mij mee. Wiel Luys zou de historische

achtergrond voor zijn rekening nemen. Onder aan de fietsbrug vertelde Wiel over de schans in het Schoolbroek. De naam Schoolbroek heeft vermoedelijk iets te maken met 'schuilen' of zich verstoppen. Hier lag de schans van Swalmen. Einde 16e en begin 17e eeuw (Tachtigjarige Oorlog) stond de bevolking in deze streken voortdurend bloot aan plunderingen van vreemde troepen en legerbendes. De bedreigde bewoners maakten schansen om zich te verdedigen, liefst op afgelegen en moeilijk bereikbare terreinen, zoals in moerasgebieden.

Een schans was omringd door een watergracht en een aarden wal met paalwerk en takkenbossen versterkt. Binnen de schans stonden houten huisjes, waarin de dorpsbewoners met hun vee en hun bezittingen konden vluchten. Door weerbare mannen, die om de beurt de wacht betrokken, werd de schans verdedigd. De schans kun je niet meer zien. Een deel ligt nu onder de fietsbrug.

Van daaruit wandelden we verder langs het spoor en de Rijksweg 73. Daar vertelde ik over de maatregelen die zijn genomen, zodat de natuur deze barrière kan oversteken. Dassen- en wildtun-

nels kun je er overal zien. Zo kwamen we aan het ecoduct waar je via een trap op kunt. Ook daar hekken om de mensen van de natuur te scheiden. Op het ecoduct had ik tijdens de voorbereiding van de wandeling heel wat verschillende wildsporen gezien. Wild varken, ree, vos, das, maar ook kleine dieren als muizen, vogels en amfibieën maken er gebruik van. Voor de amfibieën zijn er poelen aangelegd die als stapsteen tussen de verschillende natuurgebieden dienen. Op het ecoduct heb je een prachtig uitzicht op het landschap van het Beesels Broek.

Beneden aan het ecoduct kom je in het Beesels Broek. Daar zie je sporen van het wild zwijn en schuurboompjes van het ree. Mijn oog viel op een stuk hout met geweizwammetjes. Een kleine paddenstoel die groeit in bundeltjes. De vorm van de paddenstoeltjes lijkt op een hertengewei.

De bossen op Duits grondgebied liggen op het hoogterras.

Ongeveer 150.000 jaar geleden, op het eind van de voorlaatste ijstijd, begon de temperatuur langzaam te stijgen. De Maas kreeg daardoor enorme hoeveelheden smeltwater te verwerken. Hierdoor ontstond een nieuwe diepe bedding in de oudere zand- en grindafzettingen. Daardoor vormde zich het zogenaamde middenterras. De Maas was in die tijd een rivier met meerdere stromen. Via allerlei geulen zocht zij de weg door een brede vlakte, alleen gescheiden door eilanden van zand en grind. Deze geulen kun je hier en daar nog in het landschap herkennen. De Maas stond toen tot aan de huidige Duitse grens. Waar wij stonden in het Beesels Broek zouden we 4 meter onder water zitten. De Maas sneed zich steeds verder in het middenterras in, waardoor

het laagterras ontstond. Hierin een meanderende Maas waaraan kasteel Hillenraad en Graeterhof gebouwd werden in Swalmen en aan de Maasarm bij Beesel: Baxhof, Waterloo en Nieuwenbroeck. Het Beesels Broek ligt in het restant van deze oude Maasarm. De oude loop is nog goed te volgen door de Teutebeek en de Tasbeek, die kwelwater afvoeren naar de Maas.

Na deze uitleg van Wiel gingen we al glibberend en glijdend richting de parkeerplaats van het Limburgs Landschap aan de Eikenbroeklaan. Langs de weg passeerden we een hoogzit. Jagers maken hiervan gebruik voor de jacht op wild zwijn en ree. Als ze vanaf een hoger punt schieten is dat veel veiliger voor mensen in de omgeving. Op de parkeerplaats stonden enkele dames van de vereniging met pannen dampende glühwein en chocomel al op ons de wachten. De groep van Gerard en Henri was al voorzien van een drankje en wij konden dan ook direct aansluiten. Langs de parkeerplaats stonden nog enkele bevroren inheemse orchideeën. Aan de voet van een eikenboom een holletje van een bosmuis. Je kunt dit herkennen aan het hoopje zand voor de uitgang.

Vanaf de parkeerplaats gingen we over een onverhard pad verder. Het was nogal hobbelig en glad. Het bosje dat we passeerden, staat bekend om zijn bloeiende bosanemonen in het voorjaar. Daar volgden we een beekje. We moesten met zijn allen over een greppel springen om de verharde weg weer te bereiken. Voor sommigen was dat nog een hele toer. Uiteindelijk stond de hele groep op de weg en gingen we richting Baxhof.

De Baxhof bestond al in de 14de eeuw en heette toen Hof gen Hoeven of kortweg De Hoof. In 1585 is gen Hoeven eigendom van Wyllem van Baexen. Naar deze familie zal de hoeve voortaan ook Baxhof worden genoemd. De boerderij vererft op Willems zoon, eveneens Willem genaamd, die rond 1595 trouwt met Anna van Holthuysen, dochter van de kasteelheer van Nieuwenbroeck in Beesel. Met dit huwelijk wordt de familie heer en meester aan beide zijden van de Backhei, die

eveneens naar hen is genoemd en oorspronkelijk waarschijnlijk Baxheide heette.

Zoon Hans Willem erft de Baxhof, terwijl zijn broer Gerard van Baexen in Beesel de lijn voortzet. Bij een deling in 1657 erft Hans Willem junior, tweede zoon van senior, de Baxhof. Deze bewoner van de Hoeve neemt het niet zo nauw met de geldende moraal en heeft enkele buitenechtelijke relaties, waaruit ook kinderen worden geboren. In 1671, als hij als vader van vijf kinderen bij drie vrouwen nog ongehuwd is, neemt hij 'ten sijnen hoogen noodt ende aengelegene merckelicke prouffijte' een lening op met zijn adellijk huis genaamd Baecxhoeff als onderpand. Een jaar later zijn de schulden zo hoog opgelopen dat hij zich genoodzaakt ziet om de boerderij te verkopen aan Christoffel van Schenck de Nijdeggen, heer van Hillenraad.

De Baxhof is tegenwoordig eigendom van de fam. Poels en in de boerderij zijn enkele appartementen gemaakt.

Van daaruit liepen we door de laan naar de fietsbrug. In de laan hangen verschillende vogelkastjes van de vogelwacht Limburg. Die zijn er opgehangen als vervangende nestgelegenheid voor diverse vogels die van nature in holen broeden. Voor de Rijksweg 73 is broedgelegenheid voor

veel vogels verloren gegaan door het kappen van oude bomen. Deze heeft men door middel van het ophangen van nestkasten op plaatsen als deze gecompenseerd. Zo kwamen we weer aan de fietsbrug. De temperatuur werd in rap tempo een stuk kouder. We liepen daarom snel terug richting startpunt. Op de Heier Mert bedankte ik de deelnemers aan de wandeling en van daaruit ging ieder zijn eigen weg.

Ook de andere groep was inmiddels teruggekeerd. Die had ongeveer dezelfde route genomen en sommigen hadden het nog over de gevolgen van hedendaags recreëren in onze omgeving als er nog steeds wolven zouden voorkomen. Dat laatste thema was in deze groep namelijk aan de orde gekomen en de deelnemers kregen een goed beeld van de bedreiging die tot in de 20e eeuw uitging van wilde wolven in onze regio. Vooral kleine kinderen werden het slachtoffer en je hebt niet veel fantasie nodig om je voor te stellen wat daarmee gebeurde.

Ik ging nog even naar Sjtienne Nelke voor een gezellige nazit met Gerard en enkele wandelaars die ook binnen waren om op te warmen.

Frans Tegels en Wiel Luys

JAARPROGRAMMA 2010

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen

(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

maart/april/mei	Activiteiten herdenking bevrijding (gezamenlijke activiteit)
7 april	Lezing Meerlebroek door Pierre Verstappen (gezamenlijke activiteit)
13 mei	Hemelvaartsdagfietstocht (gezamenlijke activiteit): 'Tour de Pommes'
juni	Bezoek aan Hillenraad (onder voorbehoud) (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
26 juni	Busexcursie Deventer en Kasteel Doornenburg (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
augustus	Fietstocht langs de Maas (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
augustus	Tour de Pommes: fietstocht langs hoogstamfruitboom (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
12 september	Open Monumentendag: de smaak van de 19e eeuw (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
september	Weekendexcursie Natuurwerkgroep (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
september	Lezing Tweede Wereldoorlog in het kader van 65 jaar bevrijding (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
najaar	Lezing Heraldiek (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
oktober	Lezing Kleiwarenindustrie en groeves Venlo-Roermond (Ned-Duits) (gezamenlijke activiteit)
oktober	Dassenexcursie (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
10 oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit, i.s.m. IVN)
oktober	Fietsexcursie door werkgroep Gidsen Munitiedepot (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Lezing duurzaamheid (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
november	Cursus Zjwaams (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
november	Open Dag Verenigingsgebouw (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
7 november	Genealogische contactdag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
2,9,16,23 nov.	Cursus over het leven van de mens in de steentijd door Leo Verhart (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Verder staan er (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN 2010

(deze wandelingen worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Zondag 25 april

Voorjaar in het Beesels Broek, duur 2 uur, vertrek om 14.00 uur vanaf hoek Eikenbroeklaan-Schoolbroek te Beesel

Woensdag 28 april

Speuren naar sporen in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Maandag 24 mei

Pinksterwandeling door het Groenewoud/de Hout, duur 2 uur, vertrek om 14.00 uur bij info-bord Groenewoud Swalmen

Zondag 27 juni

Wandeling door Wieler en Donderberg, duur 3 uur, vertrek om 14.00 uur bij picknickplaats Eind in Asselt

THEMARONDELEIDINGEN 2010 WERKGROEP DORPSGIDSSEN BEESEL

(deelname is niet gratis, voor meer informatie kijkt u op www.rondleidingeninbeesel.nl of bel 077-4742158)

Zondag 2 mei 'Wat de Beeselse kunstwerken ons vertellen', Kunstroute, duur ca. 2,5 uur, start in herberg De Bóngerd

Zondag 6 juni 'Historisch erfgoed aan de Maas', Ouddorproute, duur ca. 2 uur, start in café 't Posthoes

Zondag 4 juli

'Een heemkundig rondje door het dorp', duur ca. 2 uur, start in café De Troubadour

JAARPROGRAMMA I.V.N. DE STEILRAND 2010

Zondag 18 april

Voorjaar proeven op De Bakheide in Beesel, vertrek op 9.00 uur aan de parkeerplaats van het Limburgs Landschap een de Eikenbroeklaan in Beesel

Zondag 16 mei

Wandeling door het Aalsbeekdal, vertrek om 10.00 uur 'Aan de Loerdijk' in Belfeld

Zondag 6 juni

Op zoek naar 'kleine kriebelbeestjes', vertrek om 14.00 uur vanaf de parkeerplaats t.o. het zwembad aan de Bosstraat in Swalmen

Zaterdag 26 juni

Avondwandeling rondom de Maas, vertrek om 18.30 uur bij het Missiehuis in Steijl

UIT EN THUIS

In het vorige nummer van Biejeingezeumerd werd gevraagd waar ter wereld zich de Swalmbergstraat en de Swalmstraat (Rivierenbuurt) bevinden.

Deze oproep leverde een zestal reacties op, waarvan er drie helemaal goed waren en de andere drie niet volledig. Het zou kunnen dat Helmond en Utrecht ook een Swalmstraat hebben, maar dit bordje werd toch echt in de Amsterdamse rivierenbuurt gefotografeerd door Hans Simons. De Swalmbergstraat is te vinden in Paramaribo. W. en H. Meuffels troffen het bordje daar vorig jaar aan tijdens hun vakantie.

Uit de drie juiste oplossingen werd Herman Geerlings uit Beesel geloot als winnaar van de ter beschikking gestelde prijs - een uitgave uit de winkel van de MHVS naar keuze. Herman lichtte

zijn antwoorden nog toe: hij heeft een dochter die in de Rivierenbuurt in Amsterdam woont en hij heeft via zijn dochter een foto gekregen van de Geerlingsstraat in Paramaribo op eenzelfde soort bordje. Vandaar zijn gok. Andere inzenders gaven aan de naam ingegeven te hebben bij Google. Daardoor is deze manier van puzzelen wellicht te gemakkelijk. Omdat alle inzenders meldden zo'n puzzeltje wel leuk te vinden, gaat de redactie foto's plaatsen van kleine elementen of details in ons werkgebied met als titel: Dichtbij huis. De eerste opgave vind je op bladzijde 18.

De redactie vindt het erg fijn, dat op deze manier wat meer interactie ontstaat met de lezers.

OPROEP AAN LEDEN VAN DE MHVS

Om altijd op de hoogte te blijven van actuele informatie/weetjes e.d. van onze Milieu- en Heemkundevereniging, stuurt u uw e-mailadres aan de secretaris van onze vereniging Gerard Jonkman (g.jonkman@hetnet.nl) met de vermelding 'nieuwsberichten'.

Denkt u nog aan de betaling van de contributie voor 2010? Dit kan uitsluitend op ons bankrekeningnummer 15.03.17.107 t.n.v. contributie MHVS.

DE NATUURKALENDER

Hans Simons

Had jij ook zo'n genoeg van de winter? Steeds opnieuw weer sneeuw ("Dae wach op nuje"), en weer glibberen. Er leek geen einde aan te komen. Op een enkele wintergenieter na keek iedereen uit naar het voorjaar.

Toch voldeed de duur van de winter van dit jaar ongeveer aan het gemiddelde van zo'n twintig jaar geleden. Kun je zien hoe snel ons gevoel zich aanpast. Dat gemiddelde wordt enerzijds bepaald door statistische gegevens, zoals het temperatuurverloop overdag en 's nachts. Maar ook door waarnemingen van de ontwikkeling van de natuur. Wanneer zien we het eerste speenkruid, horen we de koekoek, signaleren we een Kievit of vliegt de Citroenvlinder weer. Die waarnemingen zijn voor ons gewone natuurgenieters interessanter dan "kille" temperatuurcijfers. En zijn ook gemakkelijker te vergelijken.

Naast professionele waarnemers is er sinds 2001 op initiatief van het radioprogramma Vroege Vogels op zondagmorgen in samenwerking met de universiteit van Wageningen De Natuurkalender. Iedereen kan hier zijn waarnemingen aan doorgeven. Het doel is onder andere het vergroten van ons inzicht in de gevolgen van de klimaatverandering voor de natuur in Nederland. Maar ook vergroot het project de betrokkenheid van de mensen bij de natuur in de eigen omgeving.

Zelf geef ik al een paar jaar waarnemingen door. Het

Kastanjeknoppen in verschillende stadia van ontwikkeling.

is leuk om te merken dat je dan anders gaat kijken en zelfs uitkijken naar wanneer je bepaalde bloemen weer ziet en dat je aan voelt komen dat het koolwitje eerstdaags weer vliegt. En dat je ziet dat, als na een langere koude periode het ineens flink warmer wordt, de natuur aan een inhaalslag begint.

Als je mee wil doen en eigen waarnemingen wil doorgeven, hoef je niet op alle planten en dieren te gaan letten. Je kiest voor jou goed herkenbare en bereikbare soorten uit. Meld je je aan als waarnemer dan krijg je een boekje met duidelijke afbeeldingen van verschillende planten en dieren waarvan waarnemingen gevraagd worden.

Je kunt je waarnemingen doorgeven via internet, of telefonisch via de fenolijn. Voor meer informatie kijk op www.natuurkalender.nl of schrijf naar

De Natuurkalender

T.a.v. Arnold van Vliet

Wageningen Universiteit

Leerstoelgroep Milieusysteemanalyse

Postbus 47

6700 AA Wageningen

E-mail: natuurkalender@wur.nl

Half maart 2010

3 maart 2009!!!

KRONIEK VAN SWALMEN, oktober, november en december 2009

Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

Oktober

1. In verband met afbouwwerkzaamheden is vanaf vandaag ook de Swalmentunnel gesloten voor alle verkeer tot 1 december. Dat betekent als vanouds weer lange files op de Rijksweg en drukte op de sluiproutes in het buitengebied.

1. Hostellerie De Zwaan is de nieuwe naam voor de drie eeuwen oude horecagelegenheid aan de Rijksweg, die begin 2009 werd gekocht door Woongoed 2-Duizend. Samen met de nieuwe uitbater Rob Nollé is gezorgd voor een facelift van De Zwaan zonder de authentieke uitstraling te verliezen.

6. De verwarming van de Theresiakerk in Boukoul is dringend aan vervanging toe. De parochianen brengen geld bijeen door middel van diverse acties: er wordt een meterslange sjaal gebreid en er vindt een sponsortocht te voet en per fiets naar Kevelaer plaats. In november wordt nog een kunstveiling gehouden.

10. Cor Dorssers wordt benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau. Hij is 25 jaar dirigent van de Mal-Maaszengers uit Belfeld en was o.a. ook actief voor gemengd koor A Cappella uit Swalmen.

15. Met het onthullen van een informatiebord op de parkeerplaats in de Lanck nabij de Swalm wordt de herinrichting van de Swalm achter het zwembad officieel afgesloten. Er zijn nieuwe bochten aangelegd, een stuw en een vistrap zijn verwijderd en er is een natuurleerpad aangelegd

met knuppelpaden en -bruggetjes en voorts met houten diersculpturen van Roel van Wijlick.

16. Salesmanager Rob Didden van Van Houtum Papier B.V. wordt in Amsterdam gekozen tot Exportmanager van het jaar, nadat hij is getest op ambitie, vakkennis, talenkennis, beleid en resultaat. Hij heeft van gewoon toilet- en handdoekpapier een gewild en zeer succesvol exportartikel weten te maken.

17. Swalmens Liedertafel bestaat 120 jaar en trakteert liefhebbers, gasten uit partnerstad Marktredwitz en genodigden op een spectaculair galaconcert in Dennenmarken.

21. Vandaag wordt gestart met de herinrichting van een aantal straten rondom de Brede Maatschappelijke Voorziening aan de Molenweg.

O.a. de Molenweg en de Hertogdom Gelresingel worden deels als eenrichtingsweg ingericht, dit ondanks verzoeken van het bewonerscomité bij de gemeente om onderdelen van dit plan niet te laten uitvoeren.

November

1. In Asselt openen Frank en Annemiek Janssen hun decoratieboetiek, gericht op de verkoop van sfeer- en woondecoratie in landelijke stijl.

6,7,8. Aan De Oever te Swalmen kan tijdens de open dagen het eerste Limburgse Passiefhuis bezichtigd worden, een woning met alle comfort, maar met 60% minder energieverbruik dan andere nieuwbouwwoningen door de getroffen extra

voorzieningen als bijvoorbeeld drie keer zoveel isolatie.

9. Jac en Frenne Obers herdenken vandaag de val van de Berlijnse muur in 1989. Zij maakten destijds hun allereerste panoramaposter van Checkpoint Charlie, waarvan er nadien tienduizenden verkocht werden.

10. Ook het gebied Hollestraat-Breden Ars is aan een reconstructie toe. De gemeente presenteert een ambitieus plan.

11. Rob Mighorst mag als nieuwe Mulder het carnavalsseizoen met als motto 'Dit is gekkewerk' openen.

14. Winnaar van de door de Hopsjokkers georganiseerde Swalmer Liedjesavond is de damesgroep No Cleem met het liedje 'De prins zien vrouw'.

17. André Nijssen uit Swalmen publiceert zijn zevende boek over zijn geboortedorp met de titel 'Nog één dag in Swalmen'.

20. Jan en To Proosten-Duif van de Brakkenie zijn 60 jaar getrouwd.

21. Andrew Oates (55) wordt benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau. Hij is sinds 1973 vrijwilliger bij de brandweer Swalmen, maar met de ervaring van een beroepsbrandweerman.

21. Drie jubilarissen bij Swalmens Liedertafel: Sjaak Muijer 60 jaar, John Claessen en Jos Niessen 40 jaar.

21. Het dit jaar opgerichte Kinderkoor Swalmen o.l.v. dirigente Susan Peeters beleeft zijn eerste optreden in gemeenschapshuis De Kamp voor niemand minder dan Sinterklaas en zijn pieten.

21. Frans en Lies Beeren-Hinssen uit Boven Boukoul zijn vandaag 50 jaar getrouwd.

22. Nelly en Bair Koopmans van Zjwaamhaaf aan de Markt vierden hun 60-jarig huwelijksjubileum.

23. En vandaag zijn Jan en Miep Doensen-De Vrind van de Kon. Emmastraat 50 jaar getrouwd.

24. De Swalmer ondernemers uiten hun bezorgdheid over leegstaande winkelpanden en de zuigkracht van de nieuwe Roermondse winkels. Dit wordt als funest beoordeeld voor de leefbaarheid van de kern Swalmen.

27. De Swalmense fotograaf Peter Wijnands heeft in opdracht van woningcorporatie Wonen Zuid een reizende fototentoonstelling uit 3000 door huurders aangeleverde foto's samengesteld over honderd jaar wonen in Limburg.

28. Op de bijzondere kerstmarkt van Van Houtum Papier kunnen medewerkers, voorzien van tegoedbonnen, exclusief shoppen in de kraampjes van zes lokale ondernemers. In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) past het bedrijf het zogenoemde local for localprincipe toe: lokale leveranciers genieten de voorkeur.

29. Een 'nuuj boerebroedspaar' in Swalmen: Nicole Beek en Richard Beek komen te voorschijn uit de 'sjiethuuskes' om op carnavalsdinsdag de hoofdrol te spelen tijdens de boerenbruiloft.

December

1. Verkeersminister Camiel Eurlings opent per-

soonlijk de beide tunnels in de A73, twee jaar later dan gepland. Limburg is daardoor voor de automobilist een half uur korter geworden. Wel zijn er nog enkele restpunten. De krant presenteert een lijst met 73 snelwegweetjes voor iedereen die mee wil praten op feestjes.

17. Basisschool de Mortel neemt na 26 jaar afscheid van het gebouw aan de Maria Theresiastraat. Voor de kinderen wordt een slaapfeest georganiseerd: de laatste nacht met z'n allen logeren op school en de volgende morgen samen ontbijten.

26. De traditionele gezamenlijke kerstwandeling van MHVS en HVMS voert de deelnemers deze keer langs een deel van het A73-tracé, naar het ecoduct bij Waterloo en door het Beesels Broek.

BELFELDS MARITIEM ERFGOED TE ZIEN IN ROTTERDAM

Jos van Tegelen, Den Haag

Tijdens de Rotterdamse Wereldhavendagen in september zag ik in het Havenmuseum nog een Belfelds maritiem monument: de parlevinker van Willem van Hooren. Strak in de lak en compleet met winkelwaar lag hij trots te dobberen in de Maas.

Er kwamen twee dames aanlopen die hoogstwaarschijnlijk uit de binnenvaart kwamen, en gelijk heel enthousiast waren. Ze zeiden: "Ja dat is'm! Uit Belfeld! Weet je wat ik bij die man altijd kocht? Vlaai!" Leuk om te zien dat Belfelds Glorie een tweede leven heeft gekregen en dat het nog zoveel emoties en herinneringen oproept bij mensen uit de binnenvaart!

DE BRUILOFTSDAG

Sjra Vintcent

Verschillende jaren had een aanstaand bruidspaar - en dan praten wij over de tijd van tientallen jaren geleden - zich aanvankelijk een of twee keer per week getroffen om elkaar te leren kennen. Het wilde wel eens lukken, dat men zich in het laatste jaar, voordat men ging trouwen, drie-maal per week trof op woensdag-, zaterdag- en zondagavond. Maar in de nogal strenge vasten-tijd was dit zeker niet het geval. Vóór de trouw-dag werd het aanstaande bruidspaar wel enkele keren bij de pastoor verwacht.

Was de trouwdag eenmaal aangebroken, dan werd er ook de hele dag gefeest met het bruidspaar. Wekenlang werden voorbereidingen getroffen voor de bruiloft, die altijd ergens thuis gevierd werd. Meestal in het ouderlijk huis van de bruid. De bruidegom, mooi in het zwarte pak met 'kui-tentikker' en compleet met hoge hoed (de buus) en de bruid in een lange, meestal witte, japon. Als een bruidje z.g. 'moest gaan trouwen', dan werd gewoon aangenomen dat ze niet in het wit trouwde.

's Morgens vroeg was al alles in rep en roer, want meestal al rond half negen, negen uur of half tien was de trouwmis. Trouwde een paar later dan was dit gewoon 'deftig'.

De tocht naar de kerk werd te voet afgelegd. Ook al woonde het bruidspaar veraf. Bruid en bruidegom voorop, arm in arm, de verdere familie in een grote groep zo ongeveer 50 of 75 meter erachter. Bij de fabriek van Laumans werd het bruidspaar - tenminste als de bruiloft ergens in Offenbeek werd gevierd - geconfronteerd met een klein mannetje van klei. Dit 'kunstwerk', dat snel in elkaar werd gefroemeld door medewerkers van Laumans, stond dan midden op de weg. Op de tocht naar de kerk moesten het bruidspaar en de verdere familie dan centen in de klei steken.

Goed voor een biertje na het werk.

Ook na de huwelijksmis ging men te voet terug. Meestal bij de bruid thuis stond dan voor de familie de koffietafel klaar. Als dan aansluitend aan deze koffietafel de familie de eerste borrel kreeg aangereikt, vertrok het bruidspaar naar de fotograaf voor de bruidsfoto.

'De kaok' (een vrouw die ingehuurd werd om die dag te koken) was dan al volop bezig met de

voorbereidingen voor het feestelijk middagmaal. Maar zover was het nog lang niet. In vele gevallen werd nog vóór het middagmaal aan vrienden en kennissen gelegenheid geboden om thuis het bruidspaar te feliciteren. Dan moesten de overige bruiloftvierders het huis uit om 'de receptie' goed te kunnen laten verlopen. Tegen de tijd dat het eten klaar was en de tafels gedekt moesten worden, moest het huis opnieuw ontruimd worden. Dan was het een vast gebruik, dat het bruidspaar met de familie ergens in de buurt een café opzocht om er een stevig glas bier of citroentje mét te drinken. Bij het middageten zat de stemming er dan meestal wel goed in en zo boemelde men dan de hele middag en avond door. Geen orkesten en koude buffetten. Hooguit iemand op een accordeon die 's avonds de stemming mee kwam verhogen.

Heel vaak kwam de jeugd uit de buurt 's avonds bij het bruidspaar 'op aartje'. Al zingend en op alle mogelijke manieren geluid producerend kwam de jeugd dan op zijn eigen manier het bruidspaar feliciteren en verlangde uiteraard een goede traktatie. Bleef deze traktatie uit of moest men hierop te lang wachten, dan werd er rond het huis van de ouders van de bruid wel het een of ander uitgespookt. Het resultaat zag men de volgende morgen wel als het weer licht werd.... Tot middernacht en soms nog later stonden de vlaai, het brood met de ham, het bier en de citroenfles op tafel. Geen noten, chips, bitterballen, bonbons en belegde broodjes.....

De bruiloft werd echt nog thuis gevierd!

UIT DE OUDE DOOS

Uit het archief van Sjra Vintcent kregen wij een foto van het Rode Kruis, afdeling Reuver uit + 1950/ latere jaren '50. De namen zijn aangevuld door Sybil Thönissen uit Reuver en dhr. of mevr. Jo Hendriks. Heel hartelijk dank.

1. Harrie Thönissen	9. de echtgenote van Wiel Holtackers	23. Annelies v.d. Borst
2. Mien Holtackers	10. Piet Didden of Paul Cox	24. Truus Heijman
3. Truus of Tiny Rutten	11. Wiel Holtackers	26. Peter v.d. Borst
4. Annie Peeters	12. Anna of Leni Holtackers	30. Jan Joosten
5. Nel Goertz	14. Anna Maas of Tiny Cox	31. Jan Goertz
6. Annie Goertz	16. Zus van meester Thijssen	34. Jan Denessen
7. Co v.d. Heiden of Jac Stevens	19. Fien Wolters	35. Coen Faassen
8. Pierre Peulen of Piet Didden	20. Tiny Peeters of Peulen	36. Sjraar Geraedts
	21. Annie v.d. Voort of Doortje Willems	39. Alda Peeters
	22. Sjeng Willems	

Dit keer een foto van de Swalmer vrijwillige brandweer bij het vijftigjarig bestaan in 1961 met hun nieuwe uniformen tijdens de ontvangst door burgemeester Strens op huize Graeterhof. Wie helpt het namenlijstje compleet te krijgen?

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T WAORDEBOOK (16)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

't Laeve mót toch waal sjoon zin veur eine dae **sjtraotaad** is. Óm te beginne is de kans klein det dae dood geit, teminste doe zuus mer zelje det eine van negetig sjturf en ajere sjterve nag minder dök. Det is d'r mesjien nag neet eine oppe doezjend. Taenge des se d'r negetig

bös, zin zoget alle ajere opgeruump en laefs se in ein ómgaeving van allein mer jóngere. Allein 't mitdoon leut den nao, mer det is onnag gemekkelik. In plaats van deilnummer bös se den toesjouwer gewaore.

Wen ein vrouw eimaol **aangetèld** is, doert det nege maondj veurdet die oetgetèld is.

Dao zin **manseluuj** die genump waere nao 't óngerdeil wodoor det ze manskaerel zin. Die zin den neet erg geleje. Det wilt neet zègke det vrouluuj die neet geleje zin, ouch zo genump kónne waere. Eine zak van ei vroumes klink nörges nao.

Eine meuge dae **ómp** löp hoof zich gèn zorg te make. Dae kan zich grös daoneerzitte, dae blief aevegood ómp loupe. Blief d'r aanne kooj zitte, den is de

kans groot det d'r ómp blief loupe. Mót d'r det doon mit ómpe sjoon den kan d'r 't bèste eine höltjere poot hóbbe. Dae blief den gemakkelikker zitte ómdet 't zich den sjlech löp; dae kump eine inkel tekórt.

Eine dae zich **vertèlt** mit tèle hoof det neet wiejer te vertèlle. Degene dae d'r daomit benaodeilt vertèlt 'm get anges.

Es alles tösse de ore zoot, wovan gezag waert det 't dao zit, den zóls se módde meine det mennigein rón dj mót loupe mit eine kop wie eine **tujerhamel**.

Eine dae meer es ei **kaaf** haet, dae haet kaver, behalve wen 't euver kaaf geit. Eine houp kaaf kan zo groot zin es d'r wilt, toch blief kaaf, kaaf.

In 't Hollands zuus se nootj **ut** sjtaon wo 't bedoeld waert. Woróm det det in platte tekste meer regel es oetzónjering is, is raar. Nemes zaet ut wen d'r 't bedoelt. Wen se 't oetsjpriks den heurs se waal öt zègke mer det sjrief juus nemes zo.

Es emes ein grote **moel** haet, den zit d'r die op; dao-aan merks se det. Óm die te sjtoppe mót eine angere 'm die dök toedoon.

Emes dae te **laat** is óm örges oppe tied te kómme, dae hoof zich neet te sjpoje. Det baat neet, want wie helder det dae zich sjpoodj, wie eder det dae te laat kump.

Mit Keuninginnedag kriege vööl miense ei lintje. Woróm det det zo gezag waert is vraemp, want det is neet óm det lintje te doon mer óm die **medalie** die dao-aan hink. Dao kóns se dich mit óngersjeije vanne grote houp, mer den mós se die waal oppe jas sjtaeke, zodet ederein det kan zeen. Dao kump dus onnag ein sjpang aan te pas. Det is 't belangriekste óngerdeil van 't geheel, allein heurs se dao nieks euver. Waas d'r gèn sjpang bie den mósde se de medalie int deuske laote en den haaj die es óngersjeijing gèn waerd.

LEZING OVER 1000 JAAR GLASSCHILDERKUNST

Door dhr. Coen Mesterom in de MHVS-verenigingsruimte aan de Stationsstraat, 17 december 2009

Riky Simons-Julicher

Om 19.30 wordt de heer Mesterom namens beide verenigingen door Els Janssen-van Avesaath welkom geheten, evenals de ± 50 geïnteresseerde aanwezigen. Dhr. Mesterom, Swalmenaar van geboorte, kunstglazenier en docent glasschilderkunst, begint zijn betoog met ons te vertellen hoe hij vroeger in de Lambertuskerk zat en dan steeds weer keek naar het koorraam waarop die walvis te zien is met zijn rode staart en grote bek, waar die man uitkomt. Waarschijnlijk is toen al zijn belangstelling voor de glazenierskunst gewekt. Maar het zat natuurlijk ook in de familie, want hij vertegenwoordigt de derde generatie uit een glazeniersfamilie, zo lees ik tussendoor in het verstrekte folderdje. Hij vraagt zich nog even af of hij voor dit publiek in de diepte of in de breedte zal gaan. De door hem voorbereide powerpointpresentatie laat alle mogelijkheden open. Er wordt telkens even gezocht in de voorradige bestanden.

Voor de pauze krijgen we een overzicht van wat er her en der te zien is aan (moderne) glasschilderkunst. De heer Mesterom fotografeerde de getoonde ramen voor een deel zelf tijdens zijn vele excursiereizen met andere 'glasgekken', maar hij laat ons ook materiaal uit kunstboeken zien. Er passeren heel wat begrippen, technieken, namen van glazeniers, titels van boeken en ramen de revue. Van deze spreker kunnen we dat hebben.

We leren dat moderne glazen vaak geen herkenbare afbeeldingen hebben, maar puur symbolisch zijn. Zo is een oude kerk in de buurt van Reims volledig modern beglaasd met slechts 'Les couleurs du ciel' (de kleuren van de hemel), schilderen met licht dus, zonder dat er woorden of verhalen in zitten, maar vol symboliek.

De eerste glazenier die zichzelf afbeeldde op een 12e eeuwse raam was ene Gerlachus. Het was in die tijd niet gebruikelijk dat een kunstenaar zijn werk signeerde.

Een echte glazenier kan volgens dhr. Mesterom ontwerpen én uitvoeren. Ontwerpen gebeurt op ware grootte; de zwarte lijnen worden later uitgevoerd in lood.

Verder zien we werk van een belangrijke Duitse glaskunstenaar, Georg Meistermann: die maakte 'kleurklanken van muziek' voor het WDR-gebouw in Keulen en wordt het recente, enigszins omstreden, werk van Gerhard Richter in de Dom van Keulen besproken. Dit grote raam bestaat uit een kleurenregen van 4096 kleurtonen. In Duitsland met name zien we vaak moderne ramen van opalineglas; een opalinelaag laat licht door, maar het glas is niet volledig transparant, waardoor onder invloed van het zonlicht en het moment van de dag heel wat kleurschakeringen en lichtsferen kunnen ontstaan.

In een atelier van een glazenier staan monsterrekken met stukjes glas en bijbehorende nummers. Hiermee stelt de kunstglazenier zijn kleurenpalet samen. Zijn keuze voor bepaalde kleuren en tinten kan mede afhankelijk zijn van het uur van de dag en het jaargetijde. Kleuren kiezen is heel subtiel werk en van veel factoren afhankelijk, zo blijkt uit de beelden met toelichting. Daardoor kan het wel eens voorkomen, zo vertelt de heer Mesterom, dat de keuze op bijvoorbeeld een winterse dag om twee uur anders kan zijn dan om vijf uur.

Swalmen komt uiteraard ook aan bod, want daar komen de nodige glazeniers vandaan. Het eerste atelier was dat van (Frans) Heijnen en Ramakers uit 1918. Hawinkels startte in 1920; hij werkte aanvankelijk bij Joep Nicolas. Elk atelier had zijn eigen kleurenpalet. In die tijd waren er in Midden-Limburg zo'n 44 kleine ateliers, die vooral opdrachten kregen voor kerken.

Een stukje glas is voor dhr. Mesterom huid: het leeft. Hij werkt zelf uitsluitend met mondgeblazen antiek glas uit platen van 65 x 90 cm. Er vallen geregeld poëtische omschrijvingen als 'licht dat ruizelt', 'het licht poeiert erdoorheen'.

Ook leuk om te weten is dat in de ateliers de zogenaamde vleesch schilders boven 'in de hemel' zaten. Daar schilderden ze alle huidtinten, die door de kunstenaar waren aangegeven.

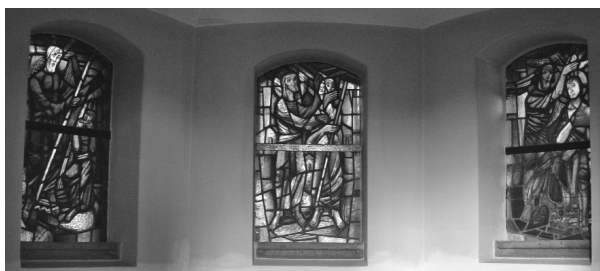
We leren verder dat er verschillende glasbewerkingstechnieken zijn: o.a. brandschilderen, glas-in-lood, gefused glas (in elkaar overgevoeid), gla-applicaties (=verlijmingen) en zeefdrukprocedés.

Na de pauze krijgen we informatie en voorbeelden van de Limburgse barok. Deze ramen zijn levendig, druk, met veel stukjes glas. Een antwoord op de zgn. Amsterdamse school die erg strak en symmetrisch was. De Limburgse glazeniers vonden dat niet 'bourgondisch' genoeg, niet genoeg 'schwung' hebben, en ontwikkelden een eigen stijl met veel rood, groen, geel en blauw in diverse schakeringen. Ook paste men veel grisaille (schaduwen in o.a. grijs tinten) toe, wat het glas minder doorschijnend maakte. Representanten zijn Joep Nicolas, Charles Eijck en Henri Jonas.

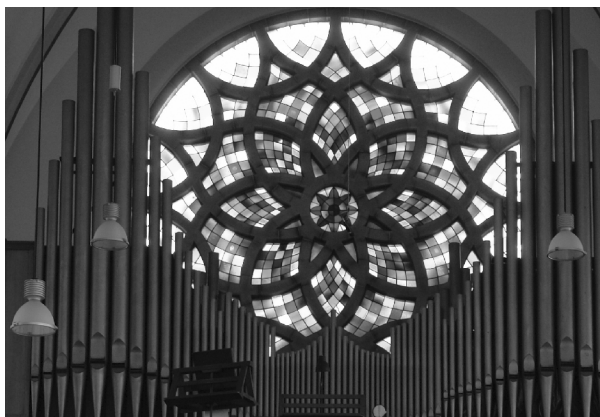
Dan komen we langzaam toe aan het Zjwaams palet.

In de Lambertuskerk treffen we in de zijaltaren werk aan van Pieter Geraedts uit 1954. Geraedts koos vaak voor blauw met een rode achtergrond. Dat gebeurde ook veel in de Middeleeuwen. "Deze ramen hebben veel compositorisch sterke elementen", zegt dhr. Mesterom daarover. Huub Levigne maakte de vensters op het priesterkoor in 1974: levendig, kleurrijk en met veel banderolles. Het zijn typologische ramen met scènes uit het oude en nieuwe testament. Dhr. Mesterom vindt het gebruik van grisaille in deze vensters erg zwaar; daardoor is de lichtwerking ook minder. Jonas wordt bijna een zwartepiet.

De doopscènes in de Nepomukkapel zijn veel strakker, grafischer, van vorm; daar gebruikte Levigne veel driehoekige vormen. Van Swalmenaar Jan Heijnen is het roosvenster boven de ingang aan de Marktzijde.

Ook in de Asseltse Dionysiuskerk treffen we vensters van Huub Levigne aan: op een rustige achtergrond zijn figuren uit het leven van Dionysius prominent afgebeeld. Je ziet aan de buitenkant mooi de structuur van het lood. Van Joep Nicolas is o.a. het Catharinaraam uit 1923; een van zijn eerste ramen. Dhr. Mesterom attendeert ons op de levensechte houding en gezichtsuitdrukking in dit venster. Verder nog de geboorteramen van juffr. Willebeek-Lemaire in blauwtinten uit 1919 in de kinderkapel.

Dan zien we enkele vensters in de Theresiakerk van Max Weiss uit 1957-1959 en Joep Nicolas uit 1936. (noot R.S.J.: alle genoemde Swalmer vensters zijn te zien op de website van Stiftung Forschungsstelle Glasmalerei des 20. Jahrhunderts eV. www.glasmalerei-ev.de).

Alpha en Omega, Fontys Sittard

Voordat dhr. Mesterom zijn lezing afsluit met historische en moderne ramen van kersttaferelen en verlichte kerstsymboliek laat hij nog enkele voorbeelden van zijn eigen werk zien. Hij maakte voor de gerestaureerde kapel van het voormalige Ursulinenklooster aan de Steegstraat in Roermond in 2001 twee ramen met voorstellingen van St. Ursula en St. Isidorus. Heel speciaal was voor hem de recente opdracht voor vensters, wandschildering en wandplastiek voor het stiltecentrum van de Fontys Hogeschool te Sittard. Het zijn vensters geworden boordevol symboliek in voornamelijk echt antiek mondgeblazen opalneglas. Jammer dat ons verenigingsblad niet in kleur verschijnt.

Als het aan dhr. Mesterom had gelegen, was hij gerust nog een uurtje doorgedaan, maar Els besluit rond 22.00 uur dat het genoeg is geweest. We zijn al bijna een half uur over tijd. Het muistille publiek was deze avond gevangen door glas en licht. Een fantastische ervaring.

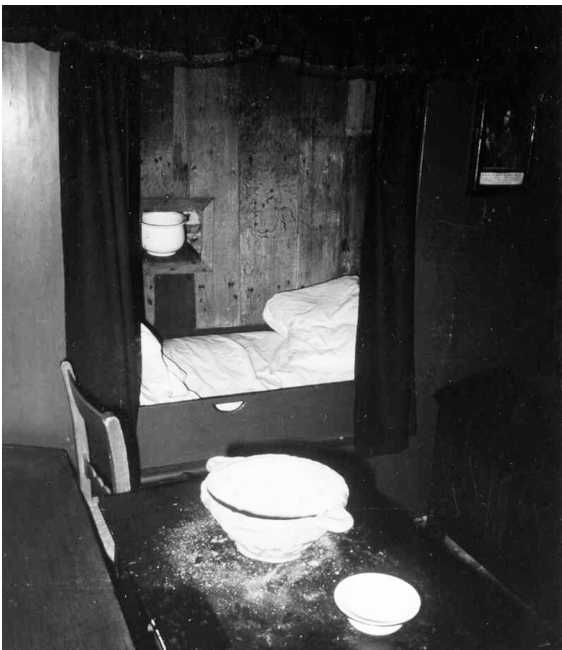
UIT HET LEVEN VAN ONZE VOORoudERS

Harrie van Buggenum

24 oktober 1724

De pastoor en de armenmeester beklagen zich dat het aantal armen toeneemt. Zij maken zich vooral zorgen over Cristien Segers, die niet meer in staat is om voor haar eigen kost te zorgen. Zij heeft haar neef, Jan van Besel, gevraagd, haar onderdak te verschaffen. Hij heeft dit geweigerd. Men heeft ontdekt dat Cristien een paar perceeltjes land heeft, die door Jan van Besel gebruikt worden, zonder dat hij daarvoor iets betaalt. Aan Jan van Besel wordt bevolen, een lijst te maken van hetgeen hij aan opbrengst genoten heeft, en hiervoor te betalen. Bovendien vraagt men toestemming om deze grond te mogen verkopen, tot onderhoud van Cristien.

Aen den eersame Gerichte van Swalmen en Asselt Geven te kennen den Eerw. Heer Pastor alhier en den aermenmeester Lenaert Peggen hoe dat de huijsaermen, wijens(wegens) renten seer cleijn sijn daegelijx vermeerderen en besonderlijck belast seijn met d'aerme Cristien Segers dewelke nu tot eenen hoogen ouderdom gecommen is en aldus impotent om meer haer broot te gaen vraegen, soo dat de suppliante(indienster) over eenigen tijt aen haeren neef Jan van Besel gepropo-

neert (voorgesteld) hebbe van sijne aerme moye (petemoei?) alleen 't dach (onderdak) te verleen sullende sij suppl(iante) aen haer besorgende levensmiddelen, 'twelcke den selven op eene onchristelijke maniere heeft geweijgert, waerdoor men voor haer eene andere plaetse heeft moeten huijren 't is nu soo dat de suppl(iante) in ervaeringe commen (ondervindt)

dat de glt (gemelte) Cristien alnoch heeft onder dese gemeijnte twee stuckskens lant, dewelcke door den g(eme)lten Jan van Besel veel jaeren sijn gebruijckt, sonder aen sijne aerme moye iet te geven.

Vesoeckende suppl(iante) dijenthalve dat eene Eers. Gerichte gelieven den g(eme)lten Jan van Besel t'ordonneeren (bevelen) van eene specifieke staet over te leveren van alle de jaeren dat hij 'tzelve lant gebouwt heeft, hoeveel vruchten hij genooten heeft en deselve promptelijck te betaelen aen den aermenmeester tot onderhoud van d'aerme Cristien voorn(oemd).

Daerenboven versoecken de suppl(ian)ten permissie van de twee g(eme)lte stuckskens lant te mogen vercoopen tot onderhoud van de g(eme)lte aerme, sijnde 't waerschijnlijcke geschaepen dat deselve nog enighe jaeren sal bedtlegerigh blijven.

Ral Maastr., inv. nr 54, schepenbank Swalmen.

DICHT BIJ HUIS

Onze nieuwe puzzel. Vast niet te vinden via Google! Om de muurplastiek te ontdekken waar dit fragment een deel van is, hoeft u niet buiten ons werkgebied te zoeken.

Onder de inzenders van de juiste oplossing verloten we weer iets uit onze winkel.

Oplossing naar het redactieadres. Meer informatie over het betreffende object is erg welkom.

AAN DE VERTREKKENDE LIMBURGERS

Gedicht uit Makkum

Als jullie weer thuis zijn, in Limburg je land,
dat je liefhebt, -je bent er geboren-,
dan wil je van Friesland, zo nat, koud en kaal
misschien d'eerste tijd niet meer horen.

Ik zie je nog komen, gepakt en gezakt,
op karren, de dag voor de Vasten.
Verkleumd en onwennig, verreisd en ontdaan,
toen werd je opeens onze gasten.

Je kwam bij een volk, dat je taal niet verstond,
bij vreemde in huis, goede reden
om 's avonds een traantje te pinken op bed.
Maar nu is dat leed weer geleden.

Als jullie straks in je eigen mooi land
weer thuis en tot rust bent gekomen,
je Limburgse taaltje weer kalt waar het hoort
en soms in je bos ligt te dromen,
dan kan het onwillekeurig toch wel eens zijn
dat je denkt aan dat dorp zonder bomen,
zo koud, oud en stijf, tussen weide en zee,
te ver om er ooit wéér te komen.

Je denkt aan de mensen zo stug en zo vreemd
zo koppig met haar op de kiezen.
Och, reken maar zo, zeg; ze meenden het goed
maar oorlog nietwaar? En dan ... Friezen!

En dan zul je denken aan water en gras
aan zee en wat laatste granaten
en ook aan de vrienden, daarginds gemaakt
en die je voorgoed hebt verlaten.

Je zult weer mee hossen en dansen en doen,
en zeilen en roeien en zingen,
je zult weer eens denken aan dit en aan dat,
en aan honderden andere dingen.

Ook hier zal het stil zijn, want, eerlijk gezegd,
wij hebben je leren waarderen.
Want jullie zijn fleurig en werkzaam en gul
ook als je moet evacueren.

En 'k denk; van die vriendschap, misschien beiderzijds,
daar blijft wel een kruimeltje hangen.
Al denken wij niet, dat je eenmaal weer thuis
terug naar hier zult verlangen.

Want ieder, die heeft voor het land, waar hij woont
en geboren werd, liefde gekregen,
en .. thuis is 't het beste! Limburgers, vaart wel!
Goede moed, veel geluk en Gods zegen!

W.A. juni 1945

DIERBAAR OORD

Piet van Buggenum

Een korte wandeling door mijn geboortedorp Swalmen haalt veel herinneringen uit mijn jeugdtijd naar boven. Een wandeling vanaf mijn geboortehuis tot aan de kerk, een afstand van amper één kilometer. Deze weg heb ik in mijn jeugd duizenden keren gelopen, naar school en naar de kerk. Hier liggen veel van mijn herinneringen.

Na vijftig meter reeds: het park, waar ik als kind vaak speelde. Opgeofferd aan een parkeerplaats voor het nieuwe spoorwegstation. In het park vochten we hele oorlogen uit tegen andere buurten. Eens vochten we tegen een buurt die een bolderwagen tot een ambulance had omgebouwd, om de gewonden af te voeren. De spoorrail is vijftig meter opgeschoven richting voormalige ouderlijke woning. Achter de overweg, aan beide zijden van de weg, een sleuf van enkele honderden meters lang: een tunnel in aanbouw voor de autobaan R73.

Wat mis ik hier...? Het meer dan honderd jaar oude bruine cafeetje is van de aardbodem verdwenen. De tunnelsleuf heeft het gebouwtje opgeslokt. Moest wijken voor de vooruitgang. 'In de Koet' was de naam van dat etablissement. De

eigenaar 'Frenske' was tevens melkboer. Hij was zelf ook niet vies van een borreltje.

Aan de overkant lag de winkel van Meuter, met koloniale waren. Zo noemden we de producten die uit onze toenmalige koloniën werden ingevoerd, of moet ik zeggen: werden geroofd? Op de toonbank stonden vierkante glazen potten vol snoepgoed. Potten, afgesloten met een ronde massieve glazen dop. Achter de toonbank diverse houten bakken, gevuld met suiker, meel, zout, krenten en nog veel meer losse producten. Met een schepel werd de gevraagde hoeveelheid in een papieren zak afgewogen op een weegschaal die met een grote wijzer het gewicht aangaf. We waren de koning te rijk als we hier een enkele keer voor een paar centen snoep mochten kopen. Achter de winkel stond een grote schuur waarin kolen lagen opgeslagen. Ik zie Piet Abrahams weer sjouwen met de zware zakken 'nootjes vier' op zijn rug. De tijd vóór de winter was voor hem de drukste periode. Iedereen zorgde dat zijn kolenhok of kolenbak tegen het invallen van de kou goed gevuld was. Zowel het fornuis in de keuken als de kachel in de woonkamer werden gestookt met het zwarte goud. De gasbel was nog

niet ontdekt. Bestaat de kolenboer nog? Hiernaast stond toch de dakpannenfabriek van Hendriks? Een van de vele destijds. Heeft plaats moeten maken voor woningbouw. Het familiebedrijfje is ter ziele.

De voorgevel van de moutfabriek van Hendrickx-Crijns staat er nog, evenals het aangrenzende woonhuis. Destijds een familiebedrijf voor het mouten van gerst, de grondstof voor bierproductie. Hun naam staat er nog steeds op, de fabriek is nu echter eigendom van 'Cargill', een internationaal opererende multinational. In het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog was in de kelders van dit bedrijf een noodhospitaal ingericht, een zogenaamd lazaret. Aan de overzijde van de weg, waar een nieuwe woonbuurt is verrezen, was toen een noodbegraafplaats. Dr. Crasborn, de enige huisarts in het dorp, die naast het lazaret woonde, had hier, samen met een non Zr. Perpetua van het Groene Kruis, de leiding. Geen gemakkelijke taak in die beroerde levensgevaarlijke tijd waarin aan alles gebrek was: eten, drinken, kleding.

Van de aangrenzende dakpannenfabriek van Dobbelaere is niets meer te bekennen. Bij de ovens en droogkamers was het in de wintertijd heerlijk warm. De eerste dakloze in mijn leven heb ik hier leren kennen, in de volksmond: 'Ties het.....'. Nee, ik wil zijn bijnaam liever niet noemen. Er zal beslist een verklaring geweest zijn waarom hij als dakloze door het leven ging. Hij sliep boven de droogkamers. Alle kinderen waren bang voor deze oude, in lompen geklede, man. Misschien hadden we medelijden met hem moeten hebben. Als kind kon je, zeker in die tijd, zoiets moeilijk begrijpen. Er werd verteld dat hij spiritus dronk. Overdag bedelde hij langs de huizen voor een boterham. De fabriek is vervangen door plaatstalen grijze, eentonige, rechthoekige dozen, zonder enige architectonische vormge-

ving.

Verderop mis ik de windmolen van Hilkens. Dichterbij gekomen zie ik dat ze hem onthoofd hebben en opgesloten tussen moderne opslagloodsen. Tegenwoordig een fabriek van diervoeders. Met windmolens kunnen ze in deze tijd geen droog brood meer verdienen. Allemaal nostalgie.

Van de vroegere bioscoop is weinig meer over. Het gebouw ligt er haveloos bij. Mijn gedachten snellen terug naar de films die we hier destijds zagen: George Formby met z'n mandoline, of..., hoe heette ze alweer, die filmster die zo goed kon zwemmen..., oh ja, Esther Williams. Niet alleen mijn korte termijn geheugen laat me af en toe in de steek, nu ook al het lange termijn geh.... we worden oud. De tabakszaak van Netje op de hoek is schijnbaar in rook opgegaan. Amper de korte broek ontgroeid, haalden we hier onze eerste sigaretten. Ik ruik nog de mengeling van aromatische geuren die er hing. Het kleine winkeltje bezat hierdoor een speciale sfeer. Old Mac, Cabelero en Miss Blanche zijn merken die ik me nog herinner. Mijn favoriete merk was: 'Golden Fiction'. Het is gelukkig meer dan veertig jaar geleden dat ik mijn laatste sigaret rookte.

De boerderij van Kluytmans is vervangen door nieuwbouw. Zo'n grote dampende mesthoop voor de deur, midden in het dorp, is nu niet meer denkbaar.

Waar is de Fuu? De Fuu, ooit onze trotse melkfabriek, is nu een pleintje met winkeltjes. Ik zie nog hoe de boeren uit het buitengebied de met melk gevulde tuiten hiernaar toe brachten. Aan iedere zijde van de fiets een volle tuit of een volgeladen karretje achter de fiets. Ik hoor nog het holle rammelende geluid bij het vervoer van de

lege tuiten op de terugweg. De Fuu is ten onder gegaan in de tijd toen de menselijke maat uit het oog werd verloren. Alles moest groter. Later heeft het gebouw nog een tijd dienst gedaan als jongerencentrum, totdat een projectontwikkelaar zijn oog op dit plekje liet vallen. Kleine winkeltjes en een supermarkt zijn er voor in de plaats gekomen.

De H. Hartschool voor meisjes, met het aangrenzende zusterklooster en de ernaast liggende kleuterschool, waar zijn ze gebleven? Deze karakteristieke gebouwen hebben, na een bestaan van ongeveer honderd jaar, plaats moeten maken voor bouwwoede. Men had destijds nog weinig oog voor de mogelijkheden om het aanzien van het bestaande te behouden. Ik zie de zusters, gelijkend op grote pinguïns, nog vooraan in de kerk zitten. Velen van hen waren onderwijzeres die er voor zorgden dat er discipline en strenge tucht heerste in de klassen. De slagerswinkel van Eedje en de snoepwinkel van Ties Janissen zijn verleden tijd. Ties stond bekend als een zeer vrome man. Het oude raadhuis, een monumentaal pand, is veranderd in een restaurant. Zelfs de kapelanie, grote statige huizen, waar destijds drie kapelaans woonden, hebben het loodje moeten leggen na de teloorgang van het Rijke Roomse Leven.

Nog even in de kerk kijken. De kerk, gebouwd in 1896, waarin ik gedoopt ben, mijn communie heb gedaan en vaak de zenuwen had als ik in de rij stond bij de biechtstoel. Toch is dit heden ten dage een plek waar voor mij, nu ik zoveel ouder ben, een aantrekkingskracht van uitgaat. Een plaats waar ik tot bezinning en rust kan komen in onze dolgedraaide wereld, een wereld waarin de hebzucht bijna tot de nieuwe religie is verheven.

Nog een klein eindje doorlopen door de

Brugstraat, richting brug over de Swalm. Dit meanderend riviertje slingert zich als een lint achter de kerk door, richting Maas. Ik ben benieuwd. Ja... hij staat er nog, op de brug over de Swalm: Johannes Nepomucenus, ook wel Nepomuk genoemd. De patroonheilige van priesters, van het biechtgeheim en van de bruggen.

De legende gaat dat hij als aalmoezenier aan het hof van Wenceslaus, deze koning niet wilde vertellen wat diens vrouw gebiecht had. Daarom liet de koning hem in 1393 in Praag martelen en in de Moldau werpen, waarbij hij verdronk. In Nederland is, volgens mijn weten, Swalmen de enige plaats waar het beeld van hem nog op een brug staat. Met de rechter wijsvinger verticaal voor de gesloten mond legt hij mij het zwijgen op.

In gedachten hoor ik hem fluisteren: "Ik begrijp dat Oud Swalmen je dierbaar oord is gebleven en dat is goed. Destijds stond ik hier ook al. In mijn herinnering zie ik je weer lopen in je korte broek, meestal op de klompen. Ja...Ja, ik herken iedereen die hier ooit voorbijkwam, ook na tientallen jaren. Mijn geheugen is nog prima en ik hoop hier nog vele jaren te mogen staan. Ik mag echter niets zeggen, anders zou ik..."

PROCESSIONS IN REUVER

Jan Ickenroth

De oudste aantekeningen over processies bevinden zich in de parochialia (Doos I) en wel in de delen 1867-1870 en 1871-1874, samengesteld door Goswinus Berden, pastoor van 1867 tot 1875.

St. Marcusprocessie: Mis 6 uur. De processie trekt over de chaussee (Rijksweg) langs het station tot het wachtershuisje no 62 (kruising Rijksweg-spoorweg) en vandaar regtsom langs de school (later patronaatsgebouw ter hoogte van de Plus) weer naar de kerk.

Kruisprocessie:

1e dag: zie boven.

2e dag: Den Rijksweg op Belfelt aan tot aan den eersten zijweg buiten het dorp regtsom en van daar langs Pöhlen verder langs Heynders weer het dorp in (of misschien op een ander jaar langs slagter Rutten en zoo verder bij Stoffels het dorp in).

3e dag: Langs Heines op Leeuwen aan tot aan het Heiligenhuisje (Antoniuskapel hoek Pastoor Vranckenlaan-Kesselseweg), daar regtsom langs Sloezen en Bos (richting St.-Lambertuskapel) en verder achter den boogaard van Bos om, over het voetpad door het veld, langs de pastorie weer naar de kerk terug.

Sacramentsprocessie: 2e Zondag na Pinksteren. Uit de kerk over den grooten weg langs Heines op Leeuwen aan waar, aan het heiligenhuisje de 1e statie of rustplaats is. Vandaar langs Sloezen en Zangershof (de Zang) naar het **oude kapelletje van de H. Lambertus**, waar de 2e statie is. Verder regt door de hei en het veld naar het Heiligenhuisje of Kapelletje van de H. Barbara en Lucia (wat aan de Heer Ontvanger Janssen toebehoort)-(op de hoek van de Rover en de Parklaan) waar de 3e statie is. Van hier het dorp in alwaar, tegenover de Heer Stoffels de 4e statie gehouden wordt. Verder trekt men onder het zingen van het Te Deum naar de kerk terug. Aan iedere statie wordt het begin van een Evangelie gezongen en 4 maal de zegen gegeven onder het zingen van speciale benedicties.

Hemelvaartprocessie: Deze ging ook door het veld (nu

Reuerveld)-'niet langs Zangershof op het Heiligenhuisje van St. Lambertus aan'.

Over de **Sacramentsprocessie** van het jaar 1871 schreef hij: "Dit jaar is voor het eerst de Fanfare meegetrokken. Zij gaat in de processie onmiddellijk voor de zangers, deze gaan voor de bruidjes, de bruidjes voor de misdienaars en dezen onmiddellijk voor den Hemel; achter den Hemel gaan de kerkmeesters. De Fanfare speelt op dezen dag niet onder de Mis, maar alleen bij de processie als volgt; bij het uittrekken uit de kerk als de Celebrans onder de Hemel is en bij het wegtrekken aan elke statie. Het Broederschap van de H. Ambrosius gaat aan beiden zijden van den weg, de helft vóór en de helft achter den Hemel".

In dat jaar veranderde hij de weg van de **Hemelvaartsprocessie:** "Uit de kerk lingsom door het dorp naar het kapelletje of het heilighuisje van de H. H. Barbara en Lucia, vandaar op den weg omtrent den visscher Muurmans, dan regts om achter langs het huis van Gerard Smeets tot bij Hoeben (Klaashof?), daar lings(moet zijn rechts) af langs Alen, vrouw Stals en Niemans (nu Wilhelminastaat) tot bij Jacobus Timmermans en van daar regtsom door het (Gerardus) straatje".

De eerste Lambertusprocessie werd gehouden in 1896. Het Venloosch Weekblad berichtte daarover: "Na de hoogmis begon de feestelijke optocht naar de kapel. Het was inderdaad een prachtige,

Processie 1984.

Opstelling processie dertiger jaren.

indrukwekkende stoet, zoals hij daar bij heerlijk weder, met wapperende banieren, in volmaakte orde voorttrok langs de versierde wegen, onder de triomfbogen door, naar den eeuwenouden heuvel, waar in de schaduw der lindeboomen de kapel van St. Lambertus verrijst. Zouaafjes, bruidjes, schildknepen in keurig kostuum van rood en blauw fluweel, dragende het geslachtswapen en de herdersstaf. Het rijke beeld van St. Lambertus, voorafgegaan door zang en muziek, omringd door de eerewacht met hun blinkende pieken en hun kleurige sjerpen, en door de leden van kerkbestuur en feestcommissie met zilveren lantaarns, gevolgd door een breede schaar van priesters in koorkleed, en een onafzienbare rij van vrome, biddende geloovigen".

In 1897 schreef pastoor J. Vrancken in de Memorialia: "Op waarlijk treffende wijze is sedert het jubelfeest (1896) de godsvrucht tot den H. Lambertus in deze Parochie toegenomen. Elken

Zondag of Heiligendag begeven zich talrijke personen in bedevaart naar het kapelletje om er in tijdelijke en geestelijke aangelegenheden hulp te vragen of te danken voor reeds verkregen weldaden".

Vanaf 1896 was er elk jaar een processie naar de St.-Lambertuskapel op de feestdag van de heilige. Omdat de bestaande kapel te klein was om er behoorlijk de H. Mis te kunnen lezen, liet het kerkbestuur in 1899 een nieuwe kapel

bouwen, die onlangs gerestaureerd werd.

Ook na het vertrek van pastoor J. Vrancken werd de traditie voortgezet en was er op 17 september een H. Mis of een bijzonder Lof met preek over het leven van de H. Lambertus.

Ook werd er op enkele maandagen de H. Mis van half zeven in de kapel gelezen. De schooljeugd had natuurlijk vrij op die dag en voor de parochianen, vooral die van Leeuwen, was het een "halve zondag".

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het kerkgebouw werd in 1980 de processie nieuw leven ingeblazen. Zo ook in 1984 bij gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de parochie.

Ook dit jaar, bij het 175-jarig bestaan van de parochie Reuver, zal er weer een processie naar de St.-Lambertuskapel trekken en zal er bij de gerestaureerde kapel een bescheiden feest gevierd worden.

Processie 1967.

Krokese

Gaar neet op bedach
gister nag nieks dao
vandaag gans ónverwach
ein en al kleureprach:
'n veldj vól mit
paars, gael en wit;
dao liek euver naogedach.

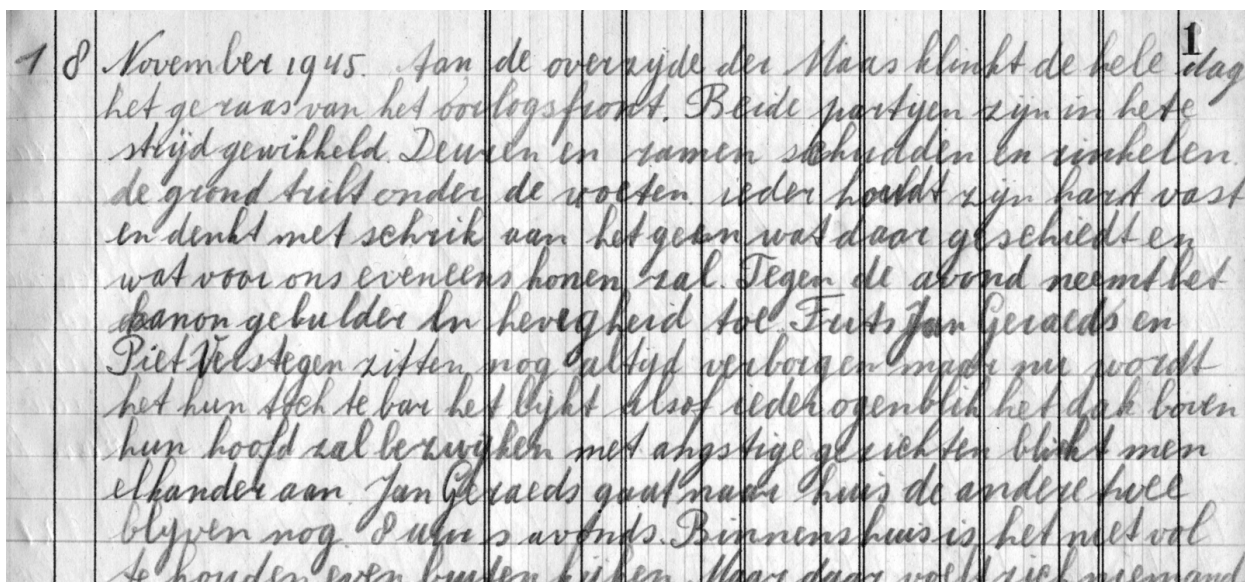
In tuufkes dun biejin
-'ne inkeling allein-
sjtaon ze dao te sjtraole
veur häör eige
en veur ós plezeer;
zin 't d'r döks meer
es de veurige keer?

En zo te zeen
medein al bezeuk:
ouch hómmeles, kaevers, bieje
vinje zón krokese leuk.

Riky, meert 2009

OORLOGSDAGBOEK CHRISTINA MARIA OP HET ROODT (1)

Ten tijde van de W.O.II woonde Christina op het Roodt in Beesel, Bakheide 11, en toen zij haar dagboek begon te schrijven was ze 22 jaar oud. Ze schreef graag en heeft haar herinneringen geschreven in een schriftje van slecht papier met een potlood, daar er geen inkt meer voorhanden was. Door inkwartiering woonde het gezin in de schuur én de stal van de koe. Daarbij zorgden ze ook nog voor een vijftal onderduikers. De oorlog heeft ze ervaren als een avontuur, er waren geen noemenswaardige moeilijkheden en met de bij hun aanwezige eerlijke Duitse soldaten hadden ze een goed contact. Deze zorgden ervoor dat allen voldoende te eten hadden en alles goed verlopen is voor het hele gezin. 11 februari 1945 zijn ze geëvacueerd naar de stad Groningen en begin mei 1945 teruggekeerd in Beesel, waar zij een geheel kapot huis aantreffen. Eén broer is helaas overleden door een noodlottig ongeval met een geweer. Onderstaande tekst is letterlijk overgetypt.

18 november 1944

Aan de overzijde der Maas klinkt de hele dag het geraas van het oorlogsfront. Beide partijen zijn in hete strijd gewikkeld. Deuren en ramen schudden en rinkelen, de grond trilt onder de voeten, ieder houdt zijn hart vast en denkt met schrik aan hetgeen wat daar geschiedt en wat voor ons eveneens komen zal.

Tegen de avond neemt het kanongebulder in hevigheid toe. Frits Jan Geraeds en Piet Verstegen zitten nog altijd verborgen maar nu wordt het hun toch te bar, het lijkt alsof ieder ogenblik het dak boven hun hoofd zal bezwijken. Met angstige gezichten blikt men elkander aan. Jan Geraeds gaat naar huis, de andere twee blijven nog.

Acht uur 's avonds. Binnenshuis is het niet vol te houden, even buiten kijken. Maar daar voelt zich niemand wel. Een en al vuur aan de westelijke hemelzijde. De kleren waaien aan het lijf als bij een hevige storm en enkel maar luchtdruk van het frontgeschut.

Na tien uur wordt het geleidelijk aan stiller en na drie uur in den morgen keert nagenoeg de hele rust terug en probeert ieder wat te slapen.

19 november

Allen zitten rond de tafel en het tafelgebed is ten einde. Daar komt Geraeds zelf en brengt eten en kleren voor zijn jongens. Allen bespreken druk de afgelopen nacht toen plotseling Zef uitroept: 'weg, weg, daar komen soldaten'. Vlug wordt de tafel verzet en de jongens vliegen allen weg, bang dat ze gegrepen zullen worden. Vader opent de deur en zeven als russen uitziende soldaten vragen beleefd of ze zich kunnen wassen en scheren en een beetje rusten. Ieder dacht dat het de laatste zouden zijn die we te zien kregen. Heet water en handdoeken wordt hun gegeven want we hadden alle medelijden met deze vermoeide jongens. Van kop tot teen vol modder, met baarden van enige weken en druipnat tot aan de knieën, zo maakten we kennis met de eerste valschermjagers. Stro gooiden ze in de

groten keuken op de grond en enkele slapen al gauw.

De andere kwamen in de kamer aan het vuur hun natte kleren drogen en vertelde van hun zware dagen aan het front. Ik ging gauw met de fiets naar het dorp om wat levensmiddelen en toen ik terug kwam was het aantal soldaten gestegen tot 21. Het hele huis zat vol. Frits Geraeds en Piet zijn door het keldergat naar buiten gevlucht. Onze jongens zitten nog steeds verborgen. Vader stuurt alle soldaten uit de kamer en de jongens komen eruit. Ik heb gauw de kamer wat gepoetst en met een smoesje stapt Heins Windler weer erin en de andere volgen zijn voorbeeld. Ieder ogenblik komen soldaten bij. Er zijn er ongeveer 40. Nog komt een bende voor te wassen en eens heb ik de keuken al klaar en nu stroomt ze weer vol. Het water drijft van de ene in de andere keuken.

Vijf uur 's avonds inrukken naar de stelling, alleen de eerste zeven blijven. Om zeven uur gaan we eten en komt bericht dat ze alle verdeeld worden en weg moeten. Het afscheidslied wordt gezongen en allen gaan weg. Daarna komen nog heel veel vliegtuigen over maar tegen negen uur kunnen we toch rustig slapen gaan.

20 november

Zondagmorgen. Wij gaan niet naar de kerk, uit angst dat de toren beschoten wordt. Vrouw Cox met Pietje gaan wel maar komen gauw terug en zeggen de groene halen de jongens op. Tegen elf uur ga ik kijken en de razzia is afgelopen. Ze hebben er maar 10 nodig om bieten te laden. Voor ons begint nu de echte oorlog. De eerste granaten komen op het dorp terecht. Klerkenhof is reeds in de nacht verlaten omdat hij onder vuur werd genomen. Alle hebben we groten angst voor granaten. Bij ons in de buurt is het nog rustig.

Een onderofficier komt om inkwartier voor 15 man maar het bevalt 'm niet en hij blijft bij onze buurman en wij blijven gelukkig vrij.

21 november

Voor de ochtenduren zijn rustig. De jongens blijven in huis en ik ga naar het dorp om levensmiddelen en horen of de groene er zijn. Alles is rustig. Intussen is Heins Windler geweest. Hij ligt bij Lotteboer en vraagt om een beetje melk. Hij waarschuwt ons voor het schieten, niet teveel

buiten, de Tommy kan elk ogenblik het vuur openen. 's Middags komen weer granaten en verschillende huizen zijn al ernstig beschadigd. Daarbij begint het 4 cm kanonnen vuur wat werkelijk mooi is om te zien. Precies lijkt het op regen, maar allemaal rood vuur met af en toe granaten die in de lucht ontploffen. De huizen waar het op neer komt raken al licht in brand.

's Avonds komt Heins weer wat buurten en vraagt om een fiets, hij moet naar Duitsland en naar Roermond. Hij kan zich mijn fiets komen halen.

22 november

Slecht geslapen, er is nogal veel geschoten en daarbij angst om mijn broer. Om half acht stapt Heins al binnen om de fiets. Hij belooft stellig hem terug te brengen als hij weer thuis is. Ik ga weer naar het dorp waar alles in rep en roer is over de inkwartiering van soldaten. Het zijn allemaal valschermjagers en die staan niet goed bekend. Onze jongens blijven maar steeds binnen.

's Middags weer snelvuur der kanonnen. Je durft bijna niet op het vrije veld komen. Plotseling zie je de rooie vuurregen aankomen voor je iets gehoord hebt en dekking zoeken daarvoor is moeilijk, daar ze heel verschillende neerkomen.

's Avonds brengt Heins mijn fiets terug en blijft een uurtje van zijn avonturen vertellen. Mijn zusje is thuis gekomen.

23 november

Wederom slecht geslapen. Het schieten is vreselijk geweest. We weten zelf niet wat het is geweest, de ramen rammelden de hele nacht en telkens alles een vuur. De Duitsers zijn ook in actie geweest en van beide zijde is hevig geknald. Daarbij op een stroozak op de grond geslapen valt heus niet mee. Dat moet eerst nog wennen. Moeder is van schrik ziek geworden en blijft te bed. Ik doe het stalwerk en Mia maakt de koffie klaar. Sef en Gène gaan naar de schuur en Piet gaat bonen uit doen. Het schieten is opgehouden en ik ga gauw wat spruitkool halen. Ik kom terug en tegelijk komt een soldaat aan. Hij vraagt of ik in dat nieuw huis woon waar ik ja opzeg. Hij gaat met mij mee, hij moet vragen om inkwartier. Hij en zijn kameraad. Er is niks aan te doen. Ze moeten een bed hebben, dekens doen ze zelf. Mia moet koken en ik ga spinnen. De soldaat komt terug met paard en wagen en brengt dekens en

een mand vlees wordt opgehangen en hij geeft een flink stuk af om te braden en samen te eten. Mia moet braden. De jongens hebben in de kelder een noodbed gemaakt maar 's avonds komen ze toch eten. Moeder is weer opgestaan maar eet noch niet. 's Avonds komt ook de andere soldaat, die kennen we reeds van eerste dag af, een heel stille jongen. De ander heeft meer leven. Ze zijn Willy König en Clemens Eichel.

24 november

Die nacht is enigszins rustiger geweest. Moeder heeft wat beter geslapen en wij hebben ook wat rust gehad. Om half acht moet Willy weg. Koffie is klaar. Hij komt beneden en gaat weg maar weet niks te zeggen, om negen uur komt Clemens beneden. Die zit vol streken en brengt het hele huis in beroering. Hij moet een brief schrijven en vertrekt ook. Gène gaat breinaalden maken en Sef zoekt op de schuur ook wat werk. Het schieten gaat zijn gewone gang. 's Avonds weer samen eten. Piet eet zich zo dik dat hij er met de vinger aan kan voelen. De soldaten gaan uit en Heins komt om aardbeien of kersen wat hij eerst 10 keer zeggen moet vooraleer wij weten wat het is. Om negen uur komt Willy thuis. En wij begeven ons ter rusten. Vader en Moeder slapen in de kelder, daar hebben we hun bed gezet.

25 november

Vrijdag. Willy is vertrokken. Clemens slaapt nog. Een soldaat komt van Lotteboer, bestelt de groeten van Heins, vraagt om melk en om de fiets. Wat hem ook gegeven. Clemens komt beneden met veel lawaai en leven en gaat koffie drinken. Een soldaat komt vragen om een schop waarop Clemens antwoordt: 'ga maar weg, je krijgt geen schop'. Het schieten wordt met de dag erger. In het dorp komen telkens granaten bij ons kanonvuur. Iedere dag moeten meer huizen er aan geloven. Om zeven uur komen de soldaten eten en gaan weer weg. Een onderofficier en nog een andere komen plotseling binnenvallen. Allen schrokken we op van zulke verschijning. Een leek meer op een reus dan op een mens. Die avond hebben we ons buikpijn gelachen. Maar deze twee hadden meer angst dan vaderlandsliefde. Met geweren, revolvers en handgranaten gewapend gingen ze om schoppen uit. Ik was vreselijk bang voor die onderofficier Hamel. Wat kon die gezichten trekken. Plotseling blies onze

Piet de lamp uit, maar toen hadden we angst. Sef maakte ze vlug weer aan. Om elf uur gingen ze weg zonder schop.

26 november

Zaterdag. Poetsdag. IJverig begonnen het hele huis weer schoon. De sporen der soldatenlaarzen zijn weer weg. Clemens en Willy komen terug en zeggen dat ze weg gaan. Wiel gaat met verlof, Clemens blijft nog een nacht slapen. Hun rommel wordt weggebracht. 's Middags. Twee soldaten komen om inkwartier. Mia zegt, we hebben nog soldaten. Ze gaan weg en komen ook weer. Heins had gezegd hij kwam met 10 man. Weer ging die Heins vragen en die zei toen dat hij niet kwam. Nog eens ging hij weg om ander kwartier te zoeken. Intussen tijd wordt hevig geschoren. De kerktoeren moet het nu misgelden. De ene granaat na de andere komt aanvliegen en we horen ze fluiten. Arme mensen die nu in het dorp wonen. Gommans, Hensen en verschillende andere zijn ongeveer plat geschoten, maar de kerktoeren blijft staan. Wel enkele gaten erin, maar hij is te sterk gebouwd. Tegen de avond komt die ene soldaat terug en krijgen twee nieuwe inkwartiert. Helmoeth Zweitser en Joep Dollard. 's Avonds onder hevig schieten brengt Joep een wagen wapens. Daar gaat ons gepoetst huis, allemaal modder van onder tot boven. Joep gaat weer weg en de andere twee ook en wij begeven ons ter rusten. Terwijl er nog telkens granaten komen.

Wordt vervolgd.

Huis aan de Bakheide, het rechter gedeelte is het voormalig woonhuis van Sjengske Op het Roodt